

DET KONGELIGE
SAMFERDSELSDEPARTEMENT

Deres ref

Vår ref

Dato

6. juni 2017

Veiledning til kommunene – regulering av fart og bruk av farvann, elver og innsjøer når det gjelder vannscootere

1. INNLEDNING

Kommunene har, gjennom ulike regelverk, flere muligheter til å gi lokale reguleringer av fart og bruk av kommunenes sjøområder, samt elver og innsjøer.

Denne veiledningen er ment å gi en oversikt over de virkemidler som står til rådighet for kommunene gjennom bestemmelser i motorferdselloven og havne- og farvannsloven. I tillegg nevnes muligheter for reguleringer gjennom plan- og bygningsloven, samt at det vises til sjøveisreglene.

Forvaltningslovens bestemmelser om høring av og fastsettelse av forskrift, samt naturmangfoldlovens alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk, kommer til anvendelse ved fastsetting av forskrifter.

2. MOTORFERDSELLOVEN

Motorferdsel i utmark og vassdrag er regulert i motorferdselloven. Motorferdsel, herunder bruk av vannscootere, i innsjøer mindre enn 2 kvadratkilometer er ikke tillatt. Vannscootere er i utgangspunktet tillatt i innsjøer større enn 2 kvadratkilometer, på elvestrekninger og på innsjøer

Postadresse
Postboks 8010 Dep
0030 Oslo
postmottak@sd.dep.no

Kontoradresse
Akersg. 59
www.sd.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org no.
972 417 904

Avdeling
Kyst- og
miljøavdelingen

Saksbehandler
Bente Lund
Michaelsen
22 24 63 17

mindre enn 2 kvadratkilometer dersom disse inngår som en del av et farbart vassdrag. Kommunene kan fastsette lokale forskrifter som innskrenker bruk av vannscooter også i disse områdene. Enkelte kommuner har allerede fastsatt slike forskrifter for vassdrag, enten om motorferdsel generelt, eller vannscootere spesielt.

Lov av 10. juni 1977 nr. 82 om motorferdsel i utmark og vassdrag (motorferdselloven) inneholder regler for motoriserte fartøy som ferdes i innsjøer, bekker og åpne og islagte elver. Motorferdsellovens begrep "motorfartøy" inkluderer motoriserte fritidsfartøy og vannscootere. Lovens hovedregel er at i utmark og vassdrag er motorferdsel ikke tillatt med mindre annet følger av motorferdselloven eller vedtak med hjemmel i loven.

Etter lovens § 4 tredje ledd er ferdsel med motorfartøy tillatt på innsjøer som er 2 kvadratkilometer eller større, på elvestrekninger, og på innsjøer mindre enn 2 kvadratkilometer dersom disse inngår som en del av et farbart vassdrag. Kommunen kan likevel med hjemmel i § 4 tredje ledd bestemme at ferdsel helt eller delvis ikke skal være tillatt i disse områdene. Kommunen kan begrense ferdselen til deler av en elvestrekning eller innsjø eller bare tillate ferdsel for visse båttyper, båter med begrenset hastighet eller motorstørrelse, til bestemte formål, til bestemt tid mv. Det kan f.eks. settes forbud mot bruk av vannscootere i hele eller deler av vassdraget. Blir det tale om å innføre ferdselsrestriksjoner på elvestrekninger som er farbare fra sjøen, må avgrensingen mellom vassdraget og salt sjø fastsettes.

Motorferdselloven § 4 tredje ledd har ikke vilkår for når kommunene kan fastsette forskrift om bruk av vannscootere i vassdrag. Kommunene bør likevel se hen til motorferdsellovens formålsbestemmelse når det vurderes innskrenkninger i motorferdselen: "Formålet med denne lov er ut fra et samfunnsmessig helhetssyn å regulere motorferdselen i utmark og vassdrag med sikte på å verne om naturmiljøet og fremme trivselen."

Eksempel på kommunal forskrift om bruk av vannscooter fastsatt med hjemmel i motorferdselloven fremgår av vedlegg 1.

Kommunestyret kan også med hjemmel i § 5 første ledd bokstav b gi forskrift om adgang til "bruk av motorfartøy på innsjøer mindre enn 2 kvadratkilometer når det foreligger særlige grunner som i tilfelle må angis i forskriften". Med "særlige grunner" er det i lovens forarbeider tenkt på "nødvendig transport til hotell, turiststasjoner og hytter, som ligger slik til at de er avhengig av båt for å komme til de ordinære kommunikasjonsmidler". På bakgrunn av lovens formål og disse føringene legger Klima- og miljødepartementet til grunn at det ikke er adgang til å åpne opp for bruk av vannscootere i innsjøer som er mindre enn 2 kvadratkilometer, og som ikke er omfattet av lovens unntak.

Spørsmål knyttet til motorferdselloven kan rettes til Miljødirektoratet, se <http://www.miljodirektoratet.no/no/Om-Miljodirektoratet/Kontakt-oss/>

3. HAVNE- OG FARVANNSLOVEN

Havne- og farvannsloven skal legge til rette for god fremkommelighet, trygg ferdsel og forsvarlig bruk og forvaltning av farvannet i samsvar med allmenne hensyn og hensynet til fiskeriene og andre næringer. Loven skal videre legge til rette for effektiv og sikker havnevirksomhet som ledd i sjøtransport og kombinerte transporter samt for effektiv og konkurransedyktig sjøtransport av personer og gods innenfor nasjonale og internasjonale transportnettverk.

Lov 17. april nr. 19 2009 om havner og farvann (havne- og farvannsloven) har ingen særskilte bestemmelser om bruk av vannscooter. Etter dette lovverket vil vannscootere dermed i utgangspunktet være regulert på lik linje med andre fartøy. Som *fartøy* regnes «*enhver flytende innretning som kan brukes som transportmiddel, fremkomstmiddel, løfteinnretning, oppholdssted, produksjonssted eller lagersted, herunder undervannsfartøyer av enhver art*», jf. § 4 første ledd.

Kommunene kan fastsette lokalt tilpassede forskrifter om henholdsvis fartsbegrensninger og om orden i og bruk av farvann og havner i kommunens sjøområde i medhold av havne- og farvannsloven.

Med hjemmel i havne- og farvannsloven § 13 bokstav a og forskrift 15. desember 2009 nr. 1546 om fartsbegrensninger i sjø, elv og innsjø (den sentrale fartsforskriften), kan kommuner treffe enkeltvedtak og fastsette lokale forskrifter om fartsbegrensninger innenfor kommunens sjøområde og i kommunens innsjøer og elver. En lokal fartsforskrift vil gjelde for alle typer fartøy, med de unntak som er uttømmende angitt i den sentrale fartsforskriften § 6. Det er altså ikke anledning til å fastsette lokale fartsforskrifter med begrensninger kun for spesifikke fartøytyper, f.eks. for vannscootere.

For nærmere informasjon om kommunenes adgang til å regulere fart gjennom lokal forskrift, se Kystverkets publikasjon [Veiledning om utarbeidelse av lokale fartsforskrifter](#) og ytterligere presentasjon av dette regelverket på Kystverkets hjemmeside www.kystverket.no.

I medhold av havne- og farvannsloven § 14 første ledd og § 42 første ledd kan kommunene videre fastsette lokale forskrifter om orden i og bruk av farvann og havner i kommunens sjøområder, samt i innsjøer og elver som er farbare med fartøy fra sjøen. Kommunen skal i så fall benytte forskriftsmalen som er gitt i vedlegg 1 til forskrift 2. november 2012 nr. 1040 om bruk av mal og godkjenning av kommunale forskrifter om orden i og bruk av farvann og havner. I hoved- og bileder gjelder lokale ordensforskrifter kun innenfor fastsatte havneavgrensninger, se forskriftsmalen § 2 med videre henvisning.

Med ikrafttredelse 18.5.2017 fikk nevnte forskriftsmal en ny § 9A. Bestemmelsen lyder slik:

«§ 9A. Regulering av bruk av fritidsfartøy

For å ivareta hensynet til trygg ferdsel, forsvarlig forvaltning av farvannet, miljø eller friluftsliv reguleres bruk av fritidsfartøy som følger

- a) ...
- b) ...
- c) ...»

Før denne regelendringen hadde ikke forskriftsmalen særskilte bestemmelser om bruk av vannscootere eller andre fritidsfartøy. Gjennom § 10 i malen kunne kommunene også tidligere fastsette lokalt tilpassede regler om orden i og bruk av havner og farvann, f.eks. ved å fastsette forbud mot bestemte typer aktiviteter eller prioritering av ulike brukergruppers utnyttelse og bruk, for å ivareta hensynet til effektiv og sikker havnevirksomhet, god fremkommelighet, trygg ferdsel og forsvarlig bruk og forvaltning av farvannet. Eventuelle bestemmelser i malens § 10 skulle imidlertid godkjennes av Kystverkets hovedkontor, før de fikk virkning.

Den nye § 9A i forskriftsmalen innebærer en ytterligere klargjøring av at bruk av vannscooter og andre fritidsfartøy kan reguleres særskilt gjennom lokale ordensforskrifter, når slik særregulering er nødvendig *«for å ivareta hensynet til trygg ferdsel, forsvarlig forvaltning av farvannet, miljø eller friluftsliv»*. Samtidig medfører forskriftsendringen at lokale reguleringer av bruk av vannscooter mm. ikke lenger skal godkjennes av Kystverkets hovedkontor, med mindre det i tillegg fastsettes andre reguleringer i forskriftsmalen § 10. Kystverket vil fortsatt gi kommunene generell veiledning om utarbeidelse av lokale ordensforskrifter.

Ved utferdigelse eller endring av en lokal ordensforskrift må kommunen foreta en avveining av hvilke ulike hensyn og interesser som skal ivaretas gjennom eventuelle begrensninger i den tillate bruken av farvann og havner. Det kan f.eks. være tale om prioriteringer mellom ulike brukergruppers utnyttelse og bruk av farvannet, eller avveining av interesser knyttet til fri ferdsel og bruk av sjøområder, holdt opp mot hvilken påvirkning ulike typer bruk av farvannet vil ha på de naturlige og etablerte omgivelser i kystsonen. Her vil også interesser tilknyttet landsiden kunne være relevante reguleringshensyn, f.eks. interessen i å ivareta et godt friluftstilbud, hensynet til fastboende og hyttebeboere eller for ivaretagelse av miljøet i kystsonen for øvrig.

I denne vurderingen vil det altså være avgjørende at en regulering av bruk av vannscooter eller andre fritidsfartøy faktisk er egnet til å bidra til trygg ferdsel, forsvarlig forvaltning av farvannet, ivaretagelse av miljø eller til tilretteleggelse for et attraktivt friluftsliv, og at en slik regulering også står i et rimelig forhold til de byrdene brukergruppen i farvannet påføres. Dette må vurderes konkret knyttet til de aktuelle farvann i den enkelte kommune, og det er opp til den enkelte kommune å påse at eventuelle reguleringer av bruk skjer innenfor de rammer som følger av havne- og farvannsloven og forskriftsmalen.

Eksempler på regulering av bruk av fritidsfartøy, herunder vannscooter, kan være forbud mot bruk i bestemte områder, f.eks. i tett trafikkerte områder for å unngå fare for ulykker, av hensyn til støy i trange sund, bukter og vikar med hyttebebyggelse eller som er særlig attraktive for friluftsliv. Bruk av vannscooter mm. kan også begrenses til en nærmere fastsatt avstand fra land, f.eks. av hensyn til støy, fare for sammenstøt, konflikt med badende o.l. Et annet eksempel kan være forbud mot aktivitet som forstyrrer effektiv havnedrift.

Kommunenes adgang til å gi ordensforskrifter må avgrenses mot statens myndighet til å gi trafikkreguleringer i medhold av havne- og farvannsloven § 13. Ved motstrid mellom lokale og statlige forskrifter vil sistnevnte gå foran, idet havne- og farvannsloven § 14 første ledd og § 42 første ledd gir kommunen hjemmel til å gi forskrifter om orden og bruk i farvann og havner «*dersom noe annet ikke er bestemt i eller i medhold av loven her*».

Kystverkets ovennevnte veileder om utarbeidelse av lokale fartsforskrifter vil også kunne være til hjelp for kommuner som skal utarbeide lokale ordensforskrifter, da denne veilederen også inneholder generell informasjon til kommunene om forskriftsarbeid.

Spørsmål knyttet til havne- og farvannsloven kan rettes til Kystverket, se <http://www.kystverket.no/>

4. PLAN- OG BYGNINGSLOVEN

Virkeområde til plan- og bygningsloven (pbl.) omfatter sjøarealene ut til en nautisk mil utenfor grunnlinjen. Planer etter loven skal følge reglene om offentlighet og medvirkning. Planprosessen skal sikre helhetlige vurderinger og samordning mellom ulike regelverk og interesser. Dette innebærer at i en arealplan skal både planmyndigheten (fylket eller kommunen), organisasjoner, andre berørte og statlige myndigheter gi innspill til viktige hensyn som skal ivaretas.

Både regionale planer og kommunale planer gir gode muligheter for å vurdere arealbruken på tvers av kommunegrenser. Planene gir også mulighet for å vurdere arealbruken i sjø i sammenheng med arealbruken på land..

Det vanligste formålet i sjø er bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsone (pbl. § 11-7 nr 6). Formålet kan underinndeles i kategoriene: ferdsel, farleder, fiske, akvakultur, naturområder og friluftsområder hver for seg eller i kombinasjon. Bruker man hovedformålet, må det gis bestemmelser som klargjør arealbruken. Ved utarbeidelse av arealplaner etter pbl. skal det legges vekt på å ivareta hensyn til miljø og samfunn. Dette innebærer at det skal gjøres konkrete vurderinger av behovet for å sikre ulike hensyn og prioritere mellom disse. Dette vil for eksempel gjelde sårbare naturområder og områder der kommunen vil prioritere stille områder eller områder for friluftsliv som bruk av kajakk og seiling.

I forarbeidene (Ot. Prp. nr. 32 2007-2008 side 225) er behovet for å gi bestemmelser om vannscooterkjøring fremhevet særskilt. Det står at " Videre kan det i sjøområder være behov for ferdselsregulering av motorisert fartøy, f.eks. vannscooterkjøring mer generelt og av ferdsel med fartøy i nærheten av badeplasser, naturområder, farleder, m.v.

Kommunene har anledning til å gi bestemmelser om ferdsel i sjøområder, jf. plan- og bygningsloven § 11-11 nr. 6 og 12-7 nr.1 og 2.

Eventuelle ferdselsbegrensninger må vurderes ut fra hensynet til friluftsliv, vernehensyn eller næringsliv. Det vil også kunne være aktuelt å forby ferdsel i en nærmere angitt sone nær land av hensyn til støyømfintlig bebyggelse på land. Kommunene vil ved bruk av slike bestemmelser kunne sette forbud mot bruk av vannscooter i nærmere angitte områder. Dersom kommunen ønsker å gi bestemmelser etter plan- og bygningsloven om forbud mot vannscooter, bør sjøarealet avsettes til et formål som ikke omfatter ferdsel, for eksempel naturområde i sjø, eller kombinert formål natur og friluftsliv, med forbud mot bruk av vannscooter. Områder der bestemmelsen skal gjelde kan også vises som et bestemmelsesområde på plankartet uavhengig av planformål.

En arealplan i sjø skal også vise områder som er båndlagt etter sektorlover som hensynssone 11-8 bokstav d. Dette vil blant annet omfatte områder vernet etter naturmangfoldloven, som for eksempel sjøfuglreservat.

Eksempler på bestemmelser:

Naturområde i sjø

Tidsbegrenset forbud mot ferdsel i sjø i et naturområde i sjø rundt et sjøfuglreservat. Mange kommuner ønsker å vise naturområder i sjø, utover det som er avsatt som reservat.

Vannsport (regattabane)

Området skal kunne benyttes til ro-/padleanlegg.

Det er tillatt å legge restriksjoner på ferdsel i kortere tid i forbindelse med konkurranser.

Friluftsområde (badeområde)

Området skal benyttes til bading i tilknytning til tilrettelegging av friområdet på land. Området kan avgrensnes med bøyer. Det tillates ikke fortøyning av båter eller båttrafikk innenfor områdene.

Spørsmål knyttet til plan- og bygningsloven kan rettes til fylkesmennene, se <https://www.fylkesmannen.no/Om-oss/Fylkesmennene/>

5. SJØVEISREGLENE

Sjøveisreglene er internasjonale regler som gjelder for alle som ferdes i båt. Et vesentlig element i sjøveisreglene er prinsippene for styring og seilas.

Her er en lenke til Sjøfartsdirektoratets hjemmeside som inneholder informasjon om sjøveisreglene <https://www.sjofartsdir.no/fritidsbat/regelverk-for-fritidsbat/Sjoveisreglene/>

Spørsmål knyttet til sjøveisreglene kan rettes til Sjøfartsdirektoratet, se <https://www.sjofartsdir.no/>

Vedlegg 1

Forskrift om bruk av vannscooter/motorfartøy i vann og vassdrag i X kommune

Fastsatt av X kommune dato, måned, år med hjemmel i lov 10. juni 1977 nr. 82 § 4

§ 1. Bruk av vannscooter i vann og vassdrag i kommunene/i følgende vann og vassdrag i kommunen er forbudt.

§ 2. I sjøer større enn 2 kvadratkilometer kan det i spesielle tilfeller gis dispensasjon fra forbudet.

§ 3. For områdene a, b, c og d, samt hele strekningen fra e til f, er maksimalt tillatt hastighet 5 knop.

§ 4. (Dersom det skal avgrenses mellom vassdrag og salt sjø:) Forbudet i § 1 gjelder strekningen frem til

§ 5: Denne forskrift trer i kraft